

УДК 339.92

*А.М.Чепеленко,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств та менеджменту
Українська інженерно-педагогічна академія*

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ПРОЦЕСІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Анотація. В статті проаналізовано складові частини транскордонного співробітництва України і Польщі в процесі європейської інтеграції.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, євро регіон, європейська інтеграція, соціально-економічний потенціал.

Annotation. The article deals the components of transfrontal cooperation between Ukraine and Poland in the European integration process.

Key words: transfrontal cooperation, evrorehion, the European integration, social-economic potential.

Вступ. Необхідність транскордонної співпраці з'явилися у західноєвропейських державах після Другої світової війни. Утворення спільних організаційних структур і інтеграція господарчих потенціалів склали умови для транскордонного співробітництва.

Особливості та перспективи розвитку економічних взаємовідносин України з ЄС та українсько-польського економічного співробітництва у контексті європейської інтеграції, аналізуються в наукових роботах таких відомих вітчизняних учених, як В. Андрійчук, В. Будкін, І. Бураковський, З. Варналій, В. Вергун, О. Власюк, М. Дудченко, Л. Кістерський, Г. Клишко, А. Кредісов, Ю. Макогон, М. Мальський, Н. Мікула, А. Мокій, Ю. Пахомов, С. Писаренко, А. Поручник, І. Пузанов, А. Румянцев, С. Савельєв, В. Сіденко, А. Філіпенко, В. Чужиков, В. Шевчук, О. Шнирков, М. Янків, польських – Г.Горзелака, М.Каспрзика, К.Куцаб-Бонк; угорських – Б.Барані, Л.Газди, В.Кісел, К.Чіме; словацьких – В.Бенча, А.Дулеби, О.Маргулікової та ряду інших.

Публікації цих авторів висвітлюють проблематику транскордонного співробітництва з погляду реалізації євроінтеграційної стратегії України, включаючи її галузеві, регіональні, інституційні, безпекові та цивілізаційні аспекти, але у вітчизняній науковій літературі недостатньо уваги приділяється проблемам знаходження потенційних резервів оптимізації українсько-польського економічного співробітництва, особливо в контексті налагодження ефективних форм взаємодії України з ЄС у довгостроковій перспективі.

Постановка задачі. Метою даної статті є дослідження транскордонного співробітництва України в процесі європейської інтеграції. Проаналізовано складові частини транскордонного співробітництва України і Польщі.

Результати. Транскордонне співробітництво направлено на подолання негативних аспектів меж і наслідків, які виникли на прикордонних територіях у зв'язку з їх розподілом на національних околицях держав.

Головною метою такого співробітництва є:

усунення політичних і адміністративних бар'єрів між сусідніми народами;

подолання стереотипів і упереджень;

за умови формування сумісних органів та господарюючих суб'єктів - створення господарської, соціальної і культурної інфраструктури;

поліпшення умов життя населення.

Існують чотири рівні реалізації транскордонної співпраці (табл.1).

Для забезпечення оптимальної координації між рівнями, щодо транскордонного співробітництва, їх дії повинні завжди враховувати будь-які заходи, представлені чи заплановані на рівні, що знаходиться вище чи нижче їх власного, а, значить, вони повинні регулярно інформувати один одного.

Таблиця 1. Рівні реалізації транскордонної співпраці

Рівень	Характеристика рівня
міжнародний рівень	- реалізується політика загальноєвропейських інтересів; - здійснюється координація національних регіональних політик для збалансованого розвитку європейського простору
державний рівень	- виробляється національна політика транскордонного співробітництва та узгоджуються національні інтереси з загальноєвропейськими; - здійснюється гармонізація національних та регіональних цілей
регіональний рівень	- реалізується регіональна політика транскордонного співробітництва з врахуванням інтересів держави та місцевих органів влади; - здійснюється координація між регіонами сусідніх країн
місцевий рівень	- здійснюється координація планів розвитку місцевої влади, з істотною увагою до регіональних та національних інтересів; - відбувається конкретна співпраця між суб'єктами прикордонних територій

Однією з основних інституційних форм транскордонного співробітництва є євро регіони, які характеризуються наступними особливостями:

спільне історичне минуле;

багатонаціональний склад населення прикордонних територій;

периферійність щодо адміністративних національних центрів;

існування спільних соціально-економічних проблем;

існування чітких спільних інтересів членів євро регіонів.

Перші активні спроби транскордонної співпраці в Європі припадають на кінець 50-х років, саме тоді починається активне використання такого інструменту транскордонної політики, як євро регіони. Першими євро регіонами стали Euroregio (1958) (на кордоні Нідерландів і Німеччини) та Regio (на кордоні Швейцарії, Німеччини та Франції). Відповідно до переліку Ради Європи на даний момент існує більше 100 транскордонних регіонів, що утворені між 235 регіонами. До такої

співпраці залучено 32 держави.

Протягом останніх років, Україна суттєво активізує транскордонне співробітництво в форматі євро регіонів, що пов'язано і з особливостями її географічного розташування.

В Україні створено 7 євро регіонів: «Карпатський євро регіон» (1993), «Буг» (1995), «Нижній Дунай» (1998), «Верхній Прут» (2000), «Дніпро» (2003), «Слобожанщина» (2003), «Ярославна» (2007), у стадії формування знаходяться: «Меотіда», «Азов-Дон» та «Чорне море».

За останні роки Україна стала активним учасником європейських інтеграційних процесів. Це зумовлено існуванням спільних кордонів із країнами, які вже є членами Європейського Союзу.

На заході проходять кордони з такими державами як: Польща, Словаччина, Угорщина та Румунія. Наведені прикордонні території є подібними стосовно соціально-економічного розвитку, тому поглиблення взаємовигідних контактів є основною метою транскордонного співробітництва.

На кордонах України з країнами, членами ЄС, діють чотири євро регіони:

«Карпатський євро регіон»: Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія;

євро регіон «Буг»: Польща;

євро регіон «Нижній Дунай», євро регіон «Верхній Прут»: Румунія.

Сучасні концепції транскордонного співробітництва регіонів вимагають суттєвого перегляду застарілих уявлень про адміністративно-територіальний устрій країни, роль і значення прикордонних територій, властиві їм проблеми і т. д. Тривала політика держави, спрямована на абсолютне зміцнення державних кордонів, спричинила багато проблем пов'язаних з переміщенням людей, товарів, капіталу. Все це сприяє розвитку регіональних диспропорцій, набуттю територіями ознак депресивності. Разом з тим, від рівня розвитку цих прикордонних територій багато в чому залежить безпека і цілісність нашої держави.

Більшість проблем транскордонної співпраці є типовими для тих євро регіонів, в яких бере участь Україна. Серед них варто виокремити наступні:

1) суттєва різниця в рівні розвитку держав-учасниць, у темпах і обсягах адміністративних трансформацій;

2) різний рівень транспортної, в тому числі прикордонної інфраструктури;

3) істотні відмінності у митному і податковому законодавстві;

4) відсутність необхідної кількості банків, готових провадити розрахунки і видавати кредити транскордонним господарчим підприємствам.

Наближення кордону Європейського Союзу вимагає вироблення стратегії використання переваг транскордонного співробітництва України з територіями сусідніх країн у нових геополітичних умовах, що дозволить нейтралізувати неагативні наслідки, які можуть виникнути у зв'язку з введенням візового режиму, запровадженням сусідніми державами нового законодавства у сфері торгівлі та міграції.

Використати всі вигоди геополітичного розташування прикордонних регіонів можна шляхом спільних економічних та інших регіональних інтересів, їх гармонізації з національними пріоритетами усіх країн, основними тенденціями міждержавного співробітництва.

Важливим інструментом фінансово-економічної підтримки транскордонного співробітництва на сучасному етапі поглиблення європейської інтеграції є комплекс важелів нової Європейської Політики Сусідства (ЄПС – ENP) ЄС. Відповідно до ЄПС, починаючи з 2007 року розпочався новий бюджетний цикл Європейського Союзу розрахований на 2007-2013 роки, Європейська Комісія змінила підходи до надання фінансової й технічної допомоги країнам – сусідам ЄС. Для України, зокрема, це означає, що замість попередньої програми TACIS вона отримуватиме від ЄС допомогу в рамках Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства (ЄІСП – ENPI). Даний інструмент ENPI розроблено з метою спрощення процесу отримання фінансової підтримки від ЄС, він замінить такі інструменти фінансування як МЕОА, TACIS та інші існуючі інструменти, такі як Європейська ініціатива по підтримці демократії та прав людини.

Існує три види програми Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства. Тобто кошти ЕКРІ будуть іти на виконання трьох видів програм:

1. Державні або міждержавні програми які базуються на затверджених планах дій, які відповідатимуть національним пріоритетам та сприятимуть зближенню відповідних країн з ЄС (88% від загальної суми бюджету Е №1).

2. Тематичні програми які стосуються вирішення проблеми, яка є спільною для країн-сусідів ЄС та для однієї або більше країн члена ЄС (6,6 % від загальної суми бюджету Е №1).

3. Програми транскордонного співробітництва між сусідніми регіонами країн-сусідів ЄС та країн-членів ЄС (4,6% від загальної суми бюджету Е №1).

Право брати участь у використанні фондів мають:

країни-сусіди ЄС та їхні області;

органи державного управління (обласні, муніципальні);

навчальні заклади;

підприємства; громадські організації;

ЗМІ;

інші установи та організації.

Ключовими сферами фінансування з бюджету Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства є:

просування політичного діалогу та реформ;

посилення національних інституцій та органів які сприяють реалізації політики;

захист навколишнього середовища та ефективне використання природних ресурсів;

підтримка заходів спрямованих на зменшення рівня бідності;

діяльність спрямована на підтримку соціального розвитку, тендерної рівності, працевлаштування та соціальної захищеності;

підтримка транскордонного співробітництва в сфері економіки, соціального захисту та охорони навколишнього середовища;

розвиток освіти та підтримка здорового способу життя;

захист прав людини;

підтримка реформ в сфері правосуддя та боротьби з тероризмом та організованою злочинністю;

підтримка міжкультурного діалогу.

Фінансування, тобто загальний бюджет Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства складатиме майже 12 мільярдів євро на (2007-2013 роки).

Розгляд проектів та фінансування фактично розпочався з 2007 року (табл.2).

Власний внесок партнерів у фінансуванні проектів має становити 25%.

Єврокомісія підготувала Стратегії з транскордонного співробітництва на 2007–2013 рр., Регламент і правила впровадження для ENPI, Спільні програми сусідства, в тому числі „Україна–Польща–Білорусь”, „Україна–Угорщина–Словаччина”, „Україна–Румунія–Молдова” на 2007–2013 рр.

Таблиця 2. Європейський інструмент сусідства та партнерства - пріоритети та асигнування України

Пріоритети фінансування (2007-2010) - ENPI		Колишні пріоритети та фінансування (2002 – 2006) – TACIS	
1. Розвиток демократії та управління	€148.2млн. (30%)	1. Інституціональна, правова та адміністративна реформи	€355млн.
2. Регуляторна реформа та адміністративний розвиток	€148.2млн. (30%)	2. Приватний сектор та допомога в економічному розвитку	
3. Розвиток інфраструктури	€197.6млн. (40%)	3. Подолання соціальних наслідків переходу	
Разом	€494.0млн. (100%) На особу: €10,6	Разом	€355млн.

Для реалізації, наприклад, Програми сусідства „Україна–Польща–Білорусь” на 2007–2013 рр. виділяються значні кошти – понад 200 млн. євро.

Україна - транзитна держава, залізничним транспортом якої щорічно перевозиться 60 мільйонів тонн вантажів в напрямку Україна-Європа, 40-45 мільйонів перевантажується в портах. Саме тому, одним з основних напрямків роботи з інтенсифікації співробітництва України і Європейського Союзу є розвиток

прикордонної та транспортної інфраструктури, в першу чергу, міжнародних транспортних коридорів.

Особливої уваги потребує реалізація пріоритетних проектів розвитку інфраструктури транспортних осей, що проходять територією України і включають маршрути міжнародних транспортних коридорів № 3 та № 5.

Через польсько-український кордон проходять два важливих для усієї Європи трансконтинентальні комунікаційні коридори. № 3 та Via Intermare. Крім шосейних доріг до цих коридорів входять залізниці та трубопроводи.

Згадані коридори мають стратегічне значення, адже Польща та Україна разом контролюють увесь геополітичний простір між Балтійським і Чорним морями.

Відновлення та функціонування трансєвропейських транспортних коридорів можливе лише за умови створення сучасної транспортної (дорожньої) інфраструктури, передусім на українському боці транскордонної території.

В першу чергу, це стосується міжнародного транспортного коридору №3. Він простягається більше ніж на 1500 км від Берліну-Бранденбургу/Саксонії в ФРН через польські міста Вроцлав, Катовіце та Краків до України через Львів до Києва. Коридор поєднує низку традиційних економічних просторів та охоплює більше 800 км спільного прикордонного простору двох інших держав: Чехії та Словаччини. Прямі інвестиції в транспортну інфраструктуру цього коридору до 2015р. оцінюються в 5 млрд. євро.

Коридор пов'язаний із 5-ма іншими трансєвропейськими коридорами. Це підкреслює майбутнє значення цього коридору як основи та джерела імпульсу розвитку для навколишніх регіонів.

Вплив такого коридору на господарський комплекс території, через яку він проходить, зокрема, через розвиток вторинної транспортної мережі та її зв'язку із головними магістралями, розвитку відповідної сервісної інфраструктури, розповсюджується в зоні 200 км. Покращення транспортної доступності регіонів вздовж коридору дасть новий імпульс для розвитку периферійних регіонів, ініціювання мережі зв'язків та спільних проектів. Підвищується роль України міжнародному транспортному коридорі № 7, який проходить по Дунаю.

Важливу роль для розвитку транспортного співробітництва відіграє розбудова автобанів. Будівництво автобану від Львову до Луганську має стратегічне значення для всієї економіки України, оскільки дасть вихід українським промисловим регіонам до Західної Європи.

Реальним і корисним кроком у транскордонному співробітництві стало прийняття угоди про малий прикордонний рух, головною метою якого є посилення культурної співпраці між прикордонними регіонами України та Польщі. Півтора мільйони мешканців Львівщини та Волині мають право на спрощений перетин кордону.

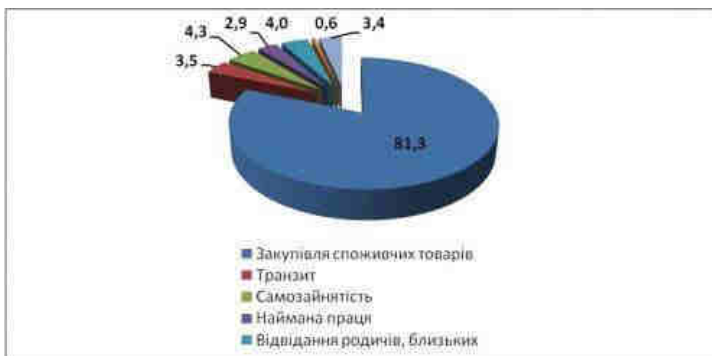

Рис. 1 - Розподіл українських громадян, що перетнули українсько - польський кордон, за метою перебування у Польщі у 2009 р., %

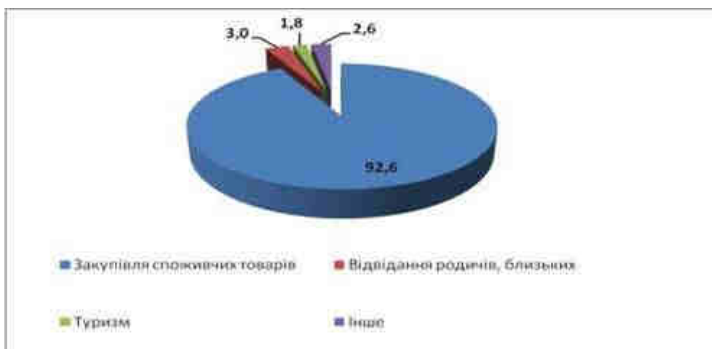

Рис. 2 - Розподіл польських громадян, що перетнули українсько - польський кордон, за метою перебування в Україні у 2009 р., %

На європейському континенті Польща залишається одним із головних стратегічних партнерів України. Впродовж тривалого часу незмінність такої позиції набула для України важливого значення як у контексті успішної реалізації політики європейської інтеграції, так і щодо розвитку двостороннього економічного співробітництва з Польщею, тому українсько-польське економічне співробітництво виступає об'єктом першочергової уваги з погляду виявлення резервів удосконалення господарських взаємовідносин України з постсоціалістичними країнами – членами ЄС на сучасному етапі європейської інтеграції.

Це стосується як державної політики загалом, так і окремих її складових, зокрема макроекономічної, регіональної та соціальної.

Економічна складова здійснюється переважно у торговельній сфері, яка характеризується сировинним експортом, низькою часткою високотехнологічної продукції, високим коефіцієнтом технологічної залежності від країн-партнерів, яка є наслідком низької наукомісткості підприємств.

Відносно соціальної складової спостерігається транскордонний перетік інтелекту між прикордонними територіями України та Польщі, що матиме негативні наслідки для соціально-економічного розвитку прикордонних територій України.

Висновки. Транскордонні економічні зв'язки України з членами ЄС є не лише елементом взаємодії регіональних господарських комплексів прикордонних регіонів та сусідніх держав, а й української економіки загалом з єдиним економічним простором та внутрішнім ринком ЄС.

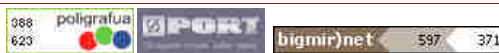
Транскордонне співробітництво в господарській сфері може стати ефективним знаряддям адаптації регіональної та української економіки загалом до вимог єдиного внутрішнього ринку ЄС та поступової інтеграції України до цілісного європейського економічного простору.

Західний кордон України є східним кордоном ЄС, тому важливо знайти нові інструменти і механізми, які б сприяли перетворенню проблем, що постали з розширенням ЄС, на можливості й переваги для України, водночас використати обопільні вигоди з метою зміцнення як сфери національної безпеки, так і нових перспектив транскордонного і регіонального співробітництва.

Список використаної літератури

1. Будкін В. Сутнісні характеристики та форми ТКС // Економіка України. – 2008. – №12. – с. 52 – 63;
2. Засадко В.В. Чинники розвитку транскордонного співробітництва регіону [Електронний ресурс] / В.В. Засадко // Національний інститут стратегічних досліджень – Режим доступу: niss.lviv.ua/analytics;
3. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.;
4. Студенніков І. ТКС як дзеркало регіональної політики в Україні [Електронний ресурс] / І. Студенніков // Центр регіональних досліджень – Режим доступу: www.crs.org.ua;

- 5.Офіційний сайт «Програма транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна» на 2007-2013 роки» – <http://www.pl-by-ua.eu/ua>
- 6.Doliwa-Kleracki Z. M. Integracja europejska (lacznie z uczestnictwem Polski w UE i Konstytucjadla Europy). - Bialystok: Temida 2, 2005.
- 7.Kalizuk E. Trade policy and regulation: lessons from Poland's accession to the European Union // International Journal of Public policy. - 2009. - Vol. 4, №1-2. - P. 135-158.
- 8.Lastawski K. Historia integracji europejskiej. - Torun: Wydawnictwo Adam Marszalek, 2006. II.Polska polityka integracyjna po przystapieniu do Unii Europejskiej // podredakcj. J. Fiszera. - Warszawa: Instytut Studiow Politycznych PAN, 2006.
- 9.Marise Cremona, Christophe Hill ion. L'Union fait la force? Potential and Limitations of the European Neighbourhood Policy as an Integrated EU Foreign and Security Policy, EUI Working Papers LAW No.2006/39.
- 10.Paving the Way of a New Neighborhood Instrument. Communication from the Commission. – Brussels, 2003. COM 393 final.
- 11.<http://www.arr.com.ua/ukr/news.php>
- 12.<http://ewi.org.ua>
- 13.<http://niss.lviv.ua/analytics/114.htm>

ТОВ "ДКС Центр"